

Dit magazine is een uitgave van het bisdom Breda. Het verschijnt als kwartaalblad. Een individueel postabonnement is mogelijk tegen betaling van een bijdrage voor de verzend- en administratiekosten. Het blad is gratis.

Stuur voor een postabonnement voor 2007 een e-mail naar: magazine@bisdombreda.nl en maak ten minste € 7,50 over op girorekening 1066316 t.n.v. Uitgeverij bisdom Breda, o.v.v. postabonnement magazine, postbus 90.189, 4800 RN Breda. Of bel T 076 5223444. Nummers worden toegestuurd na ontvangst van uw betaling.

Redactie

Daphne van Roosendaal
(hoofdredacteur),
Hans de Jong,
Monique van Delft.

Beeld/fotografie

J. van Eeden (p. 9)
Twan van den Bos (p. 14)
Willem Claassen (p. 16)
Beeldbank Zeeland/
O. de Miliano (p. 17)
Overig: Brainstorm & Concept
en bisdom Breda

Adres redactie

E magazine@bisdombreda.nl
T 076 5223444
F 076 5216244
Postbus 90189
4800 RN Breda

Advertentieverkoop

Acta Uitgeversorganisatie
E info@actauitgevers.nl
T 0475 463465
Postbus 7160
6050 AD Maasbracht

Vormgeving en druk

Brainstorm & Concept, Breda

Van de redactie	4
Waar gaan we voor? <i>Bisschop Muskens</i>	5
Interactief www.bisdombreda.nl	6
'Met handen uit de mouwen én met de handen in gebed' <i>Beleidsnota inhoudelijk gepresenteerd</i>	7
Interview Vincent Schoenmakers <i>Alle pastoraat is dienst van bemiddeling</i>	8
ABC <i>In de duizend gezichten van Uw volk</i>	10
Het nieuwe parochiemodel	12
Kunst en zingeving	16
Interview Peter van Hecke <i>Geloof moet je doen</i>	18
De paradox van Paulus	20
Nabijheid en de 'voorbijkomende pastor'	21
Nabijheid meer kwaliteit dan kwantiteit	23
Vernieuwing pastorale organisatie	24
We staan niet met lege handen <i>Bisschop-coadjutor Van den Hende</i>	25
In de aanbieding	26

In de duizend gezichten van Uw volk

Mensen zijn verschillend, in geloof, in zicht op de samenleving, in hoop op de toekomst. Dat geldt ook voor mensen die zich voor de kerk inzetten, die er werken, bidden en hun geloof beleven. De diversiteit in de samenleving en in de kerk nemen alleen maar toe. Vanuit de grond van het geloof mogen vele mensen een thuis vinden in de kerk en deelnemen aan de ene zending van de kerk. Dit wordt uitgedrukt in de titel die het beleidsnota meekreeg: *In de duizend gezichten van Uw volk*. De titel is ontleend aan het Jubileumgebed uit 2003 toen het bisdom Breda zijn 150-jarig bestaan vierde.

Van de redactie

De gespreksnotitie **De komende tien jaar** is breed besproken in adviesorganen van het bisdom, in kringen van pastorale beroepskrachten, besturen et cetera. De diocesane beleidsnota **In de duizend gezichten van Uw volk**, die op 20 januari in de Gertrudiskerk in Bergen op Zoom werd gepresenteerd, is het sluitstuk van dit proces. Meteen is het ook een nieuwe start, zowel pastoraal-inhoudelijk als pastoraal-organisatorisch, want na 20 januari wordt begonnen met de implementatie van het beleid. Dat is geen start vanuit het niets. Verschillende ontwikkelingen werden al eerder ingezet, zoals de samenwerking van lokale geloofsgemeenschappen. De beleidsnota is een moment in een voortgaand proces.

Dit magazine verschijnt bij gelegenheid van de presentatie van de diocesane beleidsnota. Het gaat in op hoofdpunten uit het beleid. Bezoek de website www.bisdombreda.nl voor meer informatie over de beleidsnota. Daar kunt u ook de volledige tekst van de nota opvragen. Dat kan ook nog steeds per telefoon: T 076 5223444.

Met dit magazine komt er officieel een einde aan het bisdomblad. Het Magazine van het bisdom Breda verschijnt als kwartaalblad rond specifieke thema's. Benoemingen, agenda's en nieuwsberichten worden er niet in opgenomen. Hiervoor kunt u terecht op de website van het bisdom, waar u een abonnement kunt nemen op de digitale nieuwsbrief.

Als u dit magazine thuis wilt ontvangen, kunt u een postabonnement nemen en de nummers thuisgestuurd krijgen tegen betaling van verzend- en administratiekosten. Het blad zelf is gratis. Stuur een e-mail naar magazine@bisdombreda.nl en maak voor de drie nummers die nog zullen verschijnen in 2007 ten minste € 7,50 over op girorekening 1066316 t.n.v. Uitgeverij bisdom Breda, postbus 90.189, 4800 RN Breda. Of bel T 076 5223444 en vraag naar Monique van Delft. U krijgt de nummers toegestuurd na ontvangst van uw betaling.

Pastorale beroepskrachten en emeriti-pastores hoeven niet te betalen voor toezending van de nummers. Parochiebesturen ontvangen één postabonnement gratis.

Het volgende nummer verschijnt in mei als bisschop Muskens zijn 12,5-jarig jubileum viert als bisschop van Breda. Dit magazine zal daar uitgebreid aandacht aan besteden.

Daphne van Rosendaal Hoofdredacteur

in de duizend gezichten
van Uw volk

Waar gaan we voor?

De besprekingen voor een nieuw beleidsnota voor het bisdom zijn ongeveer drie jaar geleden gestart. De concrete aanleiding voor de formulering van nieuw beleid was de constatering dat de kerk in het bisdom Breda het over tien jaar moet doen met nog maar de helft van het aantal voorgangers. Dat betekent nog maar de helft van het aantal priesters, diakens en pastoraal werk(st)ers, die de voortgang van het pastoraat in de parochies moeten behartigen.

... Waar gaan we voor? Hoe kunnen we kerk zijn in termen van deze tijd? Wat vraagt dat van wie? En tot wie willen wij ons richten?

‘Hoe lossen we dat op?’ was de vraag waar we ons in alle concreetheid voor gesteld zagen. ‘En kunnen we greep krijgen op de ontwikkelingen?’ We zijn niet bij deze concrete vraag van ‘krimp’ stil blijven staan en hebben onszelf eerst en vooral de ‘inhoudelijke vraag’ willen stellen: Waar gaan we voor? Hoe kunnen we kerk zijn in termen van deze tijd? Wat vraagt dat van wie? En tot wie willen wij ons richten? We bespraken deze concrete vragen in het licht van het geloof. We beseffen dat de toekomst niet in onze handen ligt, en dat we mogen vertrouwen op God die de kerk leidt. Tegelijk weten we gelovig ook dat ‘Hij ons in zijn dienstwerk heeft gewild’. Dat bracht ons tot een houding van én vertrouwen én verantwoordelijkheid nemen.

In de gespreksnotitie *De komende tien jaar* hebben we geprobeerd vooral en allereerst de noodzakelijke en permanente voortgang en vernieuwing van het pastoraat voor ogen te houden. De gespreksnotitie is de afgelopen jaren intensief besproken. Punten die uit die bespreking naar voren kwamen, zoals meer inbedding in de kerkelijke context, zijn verwerkt in de nota *In de duizend gezichten van Uw volk*. In de gespreksnotitie *De komende tien jaar* fungeerden statistische gegevens en wetenschappelijke onderzoeksresultaten vanuit de praktische theologie als wegwijzers.

In het beleid zoals dat op papier werd gesteld bouwen we daar op voort. De tekst formuleert de aldus verkregen inzichten vanuit geloofstaal en vanuit de geloofservaring. Ook besteden we in de tekst, op verzoek van velen die reageerden, meer aandacht aan een precieze formulering van de diverse ambten en functies binnen de kerk en hoe deze op een vruchtbare en elkaar aanvullende wijze gestalte geven aan de pastorale zending van de kerk. De kerntaken van de pastorale beroepskrachten worden erin zodoende preciezer verwoord. De gespreksnotitie stoelde op het beroep dat we op vrijwilligers doen, maar, zo kwam naar voren in de besprekingen, hoe hen te roepen en te werven? Kortom: zullen ze er zijn? Ook werd de rol van de pastoraatsgroep nader uitgewerkt.

Deze punten worden niet alleen verder uitgewerkt in het beleidsplan, er worden ook concrete activiteiten mee verbonden die resultaten moeten opleveren. Op 29 november startte al het Fakkelproject. Dat wil met behulp van de oren en de ogen van de professionals in het werkveld religieus bevlogen talent ontdekken. Het Fakkelproject wil deze mensen een traject aanbieden, waarin zij zich op spiritueel gebied kunnen ontwikkelen en mogelijk een roeping ontdekken voor beroepsmatige inzet in de kerk.

Bij de presentatie van In de duizend gezichten van Uw volk spreek ik de hoop uit dat velen in het bisdom zich met mij achter het beleid zullen scharen,...

Op deze pastoraal-inhoudelijke beleidsnota volgt een pastoraal-organisatorisch plan, dat in 2007 wordt voorbereid. Bij de presentatie van *In de duizend gezichten van Uw volk* spreek ik de hoop uit dat velen in het bisdom zich met mij achter het beleid zullen scharen, en dat er een loyale samenwerking mag ontstaan bij de implementatie van de plannen. Ik doe graag een beroep op u bij dit ‘werk in uitvoering’.

Dr. Martinus Muskens Bisschop van Breda

Dienst aan de wereld

Diakonie dient tot niets als zij niet geworteld is in de eucharistie, teken van de liefde van Christus voor de mensen.

Gemeenschap van mensen

In vergrote parochieverbanden kunnen gelovigen en pastorale beroepskrachten elkaar even goed nabij zijn als in kleine parochies.

Omgang met God

God is overal, maar zonder de kerk vind je Hem niet.

Interactief www.bisdombreda.nl

In december verscheen er een nieuwe knop op de homepage van de bisdomsite. Via die knop kwam de bezoeker van de site op een aantal interactieve pagina's waar in december en januari werd toegewerkt naar de presentatie van het nieuwe beleid.

12-12-2006 geplaatst door Bart

Diakonie, is dat niet bemiddelen, doorgeefluik zijn? Wat heb ik vanuit mijzelf te geven, dan dat wat ik ontvang... Als ik met diakonie een dienst doe, ben ik dan niet in dienst van iemand? Voor mij is het erg belangrijk dat de liefde die ik in woorden en daden aan een ander probeer te tonen een liefdevolle bron heeft. De Eucharistie is voor mij niet alleen een plaats om elkaar te ontmoeten, te bemoedigen en samen te vieren, maar ook dé plek van ontmoeting met mijn schepper en verlosser, met Hem die mij de kracht geeft om er voor een ander te zijn. Nergens mag ik Hem zo concreet ontvangen, in het éénworden met zijn lichaam, als in de Eucharistie.

In het voortraject van de nieuwe beleidsnota praatten velen in het bisdom mee over de beleidsonderwerpen voor de komende jaren. In diezelfde lijn werden bezoekers van de website van het bisdom uitgenodigd om te reageren op drie thema's: **dienst aan de wereld, gemeenschap van mensen en omgang met God**. Met telkens nieuwe beelden werd elke twee weken een stelling voorgelegd. De reacties op de stellingen waren opvraagbaar door andere bezoekers. Alle reacties werden verzameld en een deel ervan werd opgenomen in bijgewerkte presentaties die op 20 januari werden getoond, de dag van de presentatie van de beleidsnota in Bergen op Zoom.

23-12-2006 geplaatst door Paul de Maat

***even goed, maar wel goed?** Er is uit de aard van de zaak voortdurend een tekortkoming (en daarom verdriet) in de persoonlijke aandacht die we (pw/diak/pr/medewerker) in de parochie hebben voor het godsvertrouwen, dat leeft/nog leeft/bijna niet meer leeft/alweer opnieuw leeft. De grootte van het getal parochianen en niet-parochianen temidden waarvan we werken en de omvang van het verspreidingsgebied zijn betrekkelijk. Ook in kleiner verband kan het (om diverse redenen) ontbreken aan passende aandacht voor het godsvertrouwen. Is het eigenlijk ooit voldoende? Kan het dat zijn, gezien waar het om gaat?*

De kerk staat voor grote uitdagingen. Pasklare antwoorden zijn er vaak niet voor de werkdruk van pastorale beroepskrachten en vragen waar parochies mee worden geconfronteerd. Vandaar het belang van een voortgaand gesprek. Een van de plekken waar dat gesprek de komende tijd plaatsvindt, is de website. De komende maanden wordt in diverse bijdragen dieper ingegaan op actualiteiten en ontwikkelingen die volgen uit de beleidsnota.

www.bisdombreda.nl/beleidsnotareacties

'Met handen uit de mouwen én met de handen in gebed'

Beleidsnota inhoudelijk gepresenteerd

Op zaterdag 20 januari werd de beleidsnota gepresenteerd in de Gertrudiskerk in Bergen op Zoom. "De nota spreekt over diversiteit, de titel **In de duizend gezichten van Uw volk geeft dit ook aan,**" vertelt Annemiek Waij.

"Het programma van 20 januari was een uitdrukking van die diversiteit doordat mensen uit het hele bisdom aan bod kwamen: vrijwilligers en pastorale beroepskrachten, vrouwen en mannen en verschillende generaties."

Annemiek Waij is dekenaal coördinator in dekenaat De Baronie en medeorganisator van de presentatiedag. "Bij het uitdenken van het programma hebben we ons laten leiden door de grondtonen van het beleidsplan: aandacht voor diversiteit, voor het elkaar ontmoeten op ooghoogte en in wederkerigheid, voor het in de wereld willen staan van de kerk, heel concreet op de plekken waar wij samenkomen en gemeenschap zijn."

De indeling laat een parallelle programmering zien van plenaire presentaties en proeflokalen. Er kon een keuze worden gemaakt uit verschillende onderdelen, zoals de inhoud van het beleid, de vormgeving ervan in structuren, of de beleving van de spirituele dimensie die het beleid draagt. "Dit uitgangspunt ligt ten grondslag aan een visie op de kerk, waarin mensen op hun eigen wijze deelnemen of een bijdrage leveren door de talenten in te zetten die ze hebben ontvangen."

Waij: "We wilden zo concreet mogelijk aansluiten bij het dagelijkse leven en de praktijk van parochies en geloofsgemeenschappen." In proeflokalen met 'best practices' uit het hele bisdom konden parochies, besturen en pastorale beroepskrachten bij elkaar in de keuken kijken. "Het beleid voor de komende jaren komt niet uit de lucht vallen. Er zijn al belangrijke aanzetten ontwikkeld in verschillende geloofsgemeenschappen en projecten uitgevoerd die anderen kunnen inspireren. We beginnen niet bij nul."

"Ik hoop dat deze dag mensen kon raken. Dat zij geïnspireerd zijn geraakt, en dat we met elkaar beseffen dat wij, ieder in eigen verantwoordelijkheid, dragers zijn van onze opdracht als kerk in dit deel van de wereld. En dat dit ons niet zwaar maakt, maar eerbiedig, geraakt en geroerd. Dat we genieten en plezier hebben. Ik hoop op de Geest, die onze harten openmaakt en ons bezielt."

De deelnemers gingen aan het einde van de dag weg onder de zegen van bisschop Muskens en bisschop-coadjutor Van den Hende. Waij hoopt dat ze zich gestimuleerd voelen om aan de slag te gaan. "Met handen uit de mouwen én met handen in gebed."

Alle pastoraat is dienst van bemiddeling

“Sacramentaliteit is de kern van het leven van de kerk. Het karakteriseert allen die in geloof leven en werken en is de dragende kracht onder alle pastorale inzet in de parochies en elders. Daarmee is het het uitgangspunt voor het hele beleidsplan.” Een interview met vicaris-generaal Vincent Schoenmakers.

Hoe omschrijft In de duizend gezichten van Uw volk sacramentaliteit?

☞ Sacramentaliteit is geen eenvoudig begrip. Het wil een kwaliteit aangeven, namelijk de aanwezigheid van God in de wereld. In het pastoraat gaat het om de ‘dienst van bemiddeling’, om de verbinding tussen het menselijk-zichtbare, tastbare en het goddelijk-onzichtbare, onraakbare. Sacramentaliteit is een hoedanigheid van ‘door God geraakt zijn’, begenadigd zijn. Ons menselijk leven wordt verdiept en verrijkt als het wordt verbonden met het goddelijke. Dat wil ook de titel van het beleidsplan uitdrukken: In de duizend gezichten van Uw volk. Het is de dimensie van het goddelijke die de gezichten van gewone mensen maakt tot de gezichten van Gods volk.”

Hoe verboudt het zich tot de sacramenten?

“Ons verbonden zijn met God, waarbij God uitnodigt, moet voortdurend worden gevoed en

versterkt. Dat gebeurt op allerlei manieren: door schriftlezing, stilte, bezinning, en door pastoraal gesprek en diaconaal spreken en handelen. Maar het gebeurt vooral ook door de sacramenten. Dat zijn als het ware de ‘geautoriseerde’ vormen van bemiddeling tussen God en de mens. Die bemiddeling begint met de openheid van onze kant voor God en voor Gods woord. De sacramenten zijn gesitueerd rond kruispunten in het menselijke leven: het doopsel bij de geboorte, het sacrament van het vormsel bij het verkennen van de weg naar volwassenheid, het huwelijk later bij een partnerkeuze, de wijdingen bij de keuze voor het ambt in de kerk, en altijd de eucharistie als het sacrament voor dagelijks voedsel. In de bemiddeling zit de kern van het pastoraat. Het geheim van God verbinden met het leven van mensen en andersom. Alles wat in het pastoraat gebeurt, van catechese tot huisbezoek, staat daarom ook in het teken van sacramentaliteit. Het is de basis onder het beleid.”

Je noemde de eucharistie als sacrament voor het dagelijks voedsel. Maar het vieren van de wekelijkse eucharistie staat onder druk. Er zijn te weinig voorgangers.

“De eucharistie, waar we op een speciale manier in contact treden met Jezus de verrezen Heer, en daardoor ook met elkaar, is inderdaad ‘dagelijks’ voedsel. Voorgaan in de viering van de eucharistie is voorbehouden aan de priester en het aantal priesters is nu en in de nabije toekomst beperkt. Wellicht kunnen we de eucharistie in de toekomst dus niet even veelvuldig vieren als we zouden willen. Dat neemt niets weg van de waarde die het sacrament heeft. We moeten daarom zoeken hoe we in de verschillende geloofsgemeenschappen toch regelmatig eucharistie kunnen blijven vieren. Dit betekent enerzijds dat de priester van geloofsgemeenschap naar geloofsgemeenschap zal gaan om mensen bijeen te brengen rond de Tafel des Heren. Anderzijds zouden er in elke regio meer ‘centrale vieringen’ kunnen zijn, waardoor allen aan de viering van de eucharistie kunnen deelnemen, zoals de viering van de Goede Week, viering van parochiefeesten, Tweede Kerstdag, enzovoort. We kiezen er niet voor om in grotere samenwerkingsverbanden één centrale kerk tot hoofdkerk te maken, waar wekelijks de eucharistie wordt gevierd en waar allen naar toe komen. We willen geloofsgemeenschappen vitaal houden. Daarbij hoort dat ze in eigen midden de eucharistie kunnen vieren. De huidige situatie brengt met zich mee dat het voor verschillende geloofsgemeenschappen die dat wel willen, niet mogelijk is in het weekend de eucharistie te vieren. Zij komen dan toch samen voor een woord-, gebeds- of communieviering, vaak onder leiding van een diaken of pastoraal werk(st)er, die daartoe de eerst-aangewezenen zijn.

De afname van het aantal voorgangers zal de komende jaren nog om aanpassingen vragen?

“Het zal in de komende jaren een moeilijkheid en een gemis zijn, schat ik in. Maar het is van belang er met elkaar over te blijven spreken en de eucharistie naar het mogelijke in ons midden te houden als ‘bron en hoogtepunt’. Dat moeten we ons blijven beseffen, maar ondertussen mogen we

elkaar niet overvragen, ook priesters niet. Daarom moeten we tot afspraken en regelingen komen, zodat de vieringen van de eucharistie zo goed mogelijk verdeeld worden. Daarbij zal het niet mogelijk zijn dat er in elke geloofsgemeenschap elke week een eucharistieviering is. Nu er minder priesters zijn dan voorheen, moeten we er bovendien voor waken dat priesters, diakens en pastoraal werk(st)ers de volle breedte van het pastoraat kunnen blijven behartigen en niet slechts liturgisch bezig zijn. In dat kader moet men ook de regeling in ons bisdom verstaan dat er op zaterdagmiddagen geen huwelijken en uitvaarten zijn.”

Het doopsel staat aan het begin van het leven.

En uiteindelijk is sacramentaliteit breder dan het toedienen van sacramenten?

“Zo zou ik het willen zien, al is het nauw verbonden met de sacramenten als ‘verdichtingspunten’. Het Tweede Vaticaanse Concilie formuleert de zending van de gemeenschap in termen van sacramentaliteit. Zo wordt de ‘waarde en kwaliteit’ van allen aangeduid. Van allen die zich als priester, diaken, pastoraal werk(st)er, of anderszins inzetten voor de kerk, voor de bemiddeling tussen God en mensen, in het gehele pastoraat en op alle plaatsen.”

Daphne van Rosendaal

ABC

In de duizend gezichten *van Uw volk*

Drievoudige gerichtheid Overal is een zoektocht naar spiritualiteit. De kerk heeft zorg voor eigen kerkleden en richt zich daarnaast op degenen die zin, houvast en oriëntatie zoeken, en op mensen die zich in een kwetsbare positie bevinden.

Eucharistie De eucharistie is het meest waardevolle dat de kerk op haar pelgrimstocht door de geschiedenis heeft. We treden in contact met de verrezen Heer en in Hem met elkaar: in woord, brood, beker en wens tot vrede. De eucharistie is bron en hoogtepunt.

Geestelijk erfgoed Kunstwerken in de kerk verbeelden het verhaal van God die de mensen liefheeft, Jezus Christus die zijn leven geeft en de Geest die mensen bezielt. De kerk wil het goede van het verleden en het heden doorgeven aan toekomstige generaties.

Geloofsgemeenschap De geloofsgemeenschap is een plaatselijke gemeenschap van mensen die het geloof willen beleven en doorgeven. Deze kleine geloofsgemeenschap (voormalige parochie) hoeft geen integraal pastoraal en liturgisch programma te bieden. Daarvoor staat het grotere verband van de

parochie borg. Men kan doen waarin men sterk is of wat de lokale situatie vraagt (ouderenpastoraat in een vergrijsde wijk, kindercatechese in een wijk met jonge gezinnen). Een contactpersoon of contactgroep onderhoudt de relatie met de parochie.

Geloofsgroep De geloofsgroep is bijvoorbeeld een koorgroep, diaconale groep, gebedsgroep, of bijbelgroep. De primaire activiteit van de geloofsgroep is een aanzet tot geloofsverdieping en bezinning. Een koorgroep zal niet alleen zingen, maar zich ook bezinnen op de teksten die worden ingestudeerd. Een geloofsgroep opereert relatief zelfstandig binnen de parochie. Een contactpersoon of -groep onderhoudt de relatie met de parochie.

Kerk De kerk is gemeenschap, bezield en vergaderd door de Geest, gericht op navolging van Jezus. In de kerk gaat het om ontmoeting van mensen met God, om gemeenschapsvorming van mensen, en om barmhartigheid, gerechtigheid en vrede.

Minder De kerk krijgt te maken met minder mensen en minder middelen. Voorlopig stijgen parochiebijdragen nog steeds elk jaar. Volgens prognoses van het

KASKI vindt de komende tien jaar bijna een halvering plaats van het aantal pastorale beroepskrachten in het bisdom Breda. In deze situatie is het een uitdaging om het verhaal van God met de mensen door te vertellen en over te dragen aan een nieuwe generatie.

Ooghoogte De kerk van Breda werkt op 'ooghoogte', op het niveau waarop mensen leven, handelen, voelen, vreugde en verdriet hebben.

Parochie Het samenwerkingsverband waarbinnen geloofsgemeenschappen en geloofsgroepen kerk zijn. De parochie heeft een pastoraal team en werkt vanuit een pastoraal plan. De parochie waarborgt de volheid van het pastoraat in liturgie, geloofsvorming, diaconie en kerkopbouw.

Pastor betekent herder. De eigenlijke betekenis is die van priester die de gemeenschap leidt ('pastoor').

Pastoor Dit is een priester die door de bisschop gevolmachtigd is voor de pastorale leiding van de parochie. Soms wordt ook gesproken over de 'eindverantwoordelijke priester'. De pastoor kan taken delegeren aan bijvoorbeeld de vice-voorzitter of de teamleider. Al heeft hij taken gedelegeerd blijft uiteindelijk de eindverantwoordelijkheid dragen.

Pastoraal team Het pastoraal team van de parochie bestaat uit minimaal vier pastorale beroepskrachten (niet perse vier volledige aanstellingen), waarin de verschillende ambten en functies van priester, diaken en pastoraal werk(st)er zijn vertegenwoordigd. De leiding van de parochie is in eindverantwoordelijkheid toevertrouwd aan een priester die pastoor is of de bevoegdheden van een pastoor heeft. De werkzaamheden van het team worden gecoördineerd door een teamleider. De functie wordt vervuld door de priester en kan, met zijn instemming, worden vervuld door een diaken of pastoraal werk(st)er.

Pastoraal plan Het pastoraal team werkt vanuit een pastoraal plan. Hierin worden de werkzaamheden beschreven, waaraan de parochie aandacht geeft. Het bisdom biedt in 2007 een raamwerk aan voor het pastoraal plan.

Schaalverfijning Schaalverfijning en schaalvergroting gaan samen. Het grotere samenwerkingsverband van de parochie streeft er naar lokale geloofsgemeenschappen en geloofsgroepen levendig en levend te houden. De parochie coördineert het werk van de geloofsgemeenschappen en ondersteunt of neemt nieuwe initiatieven.

Taakgroep Samenwerking De Pastorale Dienst van het bisdom richt een Taakgroep Samenwerking op die parochies helpt en ondersteunt bij het implementeren van het nieuwe beleid.

Vrees is een slechte raadgever. Bisschop Muskens schreef een boek 'Wees niet bang'. Bisschop-coadjutor Van den Hende koos als wapenspreuk: 'Laten we zonder vrees Hem dienen' (Sine timore serviamus Illi). En we zingen: "God die verlangen wekt, verlangen stilt, Vrees niet, Hij gaat met ons een weg van dagen."

Vrijwilligers (gelovigen) In het algemene spraakgebruik zijn 'vrijwilligers' de gelovigen die onbezoldigd meewerken aan de voortgang van het kerkelijk leven. In het kerkelijk verstaan is de term misleidend: allen die zijn gedoopt zijn geroepen bij te dragen aan het kerkelijk leven. Allen die uiting geven aan hun geloof - of dat nu in stil gebed is, in dagenlang sjouwen of in nachtenlang vergaderen - behoren tot die gemeenschap.

Zending Het gelovig bewustzijn van mensen is naar buiten gericht. De 'duizend gezichten' van Gods volk hebben één zending: naar buiten treden met de boodschap van Jezus, de Christus.

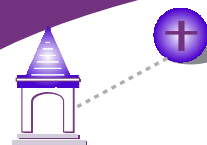
Het nieuwe

In de duizend gezichten van Uw volk spreekt van 'het grotere samenwerkingsverband van de parochie'. Dit schema visualiseert het nieuwe parochiemodel.

Het parochiemodel gaat uit van een pastoraal team, dat minimaal wordt gevormd door vier pastorale beroepskrachten, in hun werk bijgestaan door een pastoraatsgroep. Deze mensen werken samen om binnen de schaalvergroting oog te houden voor de kleine geloofsgemeenschap en geloofsgroep. Dat betekent oog hebben ook voor de schaalverfijning.

Van de groepen en gemeenschappen die een plek hebben binnen de ruime grenzen van de parochie vraagt dit dat ze niet alles hoeven te doen. Daarvoor is er het grotere geheel, de parochie. Het nieuwe parochiemodel is geen doel op zich en zal ook niet op korte termijn overal kunnen worden gerealiseerd. Het is erop gericht het gelovige enthousiasme op lokaal niveau te ondersteunen. De groepen en gemeenschappen worden aangespoord te doen waar ze goed in zijn en waar lokaal nood aan is, altijd verder kijkend dan zichzelf en vanuit betrokkenheid op het grotere geheel. Ze worden opgeroepen 'katholiek' te zijn in de zin van grensoverschrijdend.

Geloofsgroepen zullen zich voor de vieringen en andere gebedsmomenten aansluiten bij de geloofsgemeenschappen uit de parochie. Zo kunnen de delen elkaar onderling aanvullen en verrijken.

De **geloofsgemeenschap** is een voormalige kleine parochie die op is genomen in het grotere parochieverband, eventueel met een eigen parochieel steunpunt.

De **geloofsgroep** is een groep mensen die voor bezinning en geloofsverdieping bij elkaar komt rond een activiteit. Bijvoorbeeld een koorgroep, een bijbelgroep, een diakoniegroep, een jongeren Taizégroep, of een werkgroep rond een Mariakapel die actief is in de meimaand.

Er is één **parochiecentrum**, waar de pastorale beroepskrachten hun werkplek hebben, het parochiebestuur vergadert en bijeenkomsten plaats kunnen vinden. Tevens uitvalsbasis voor de pastoraatsgroep.

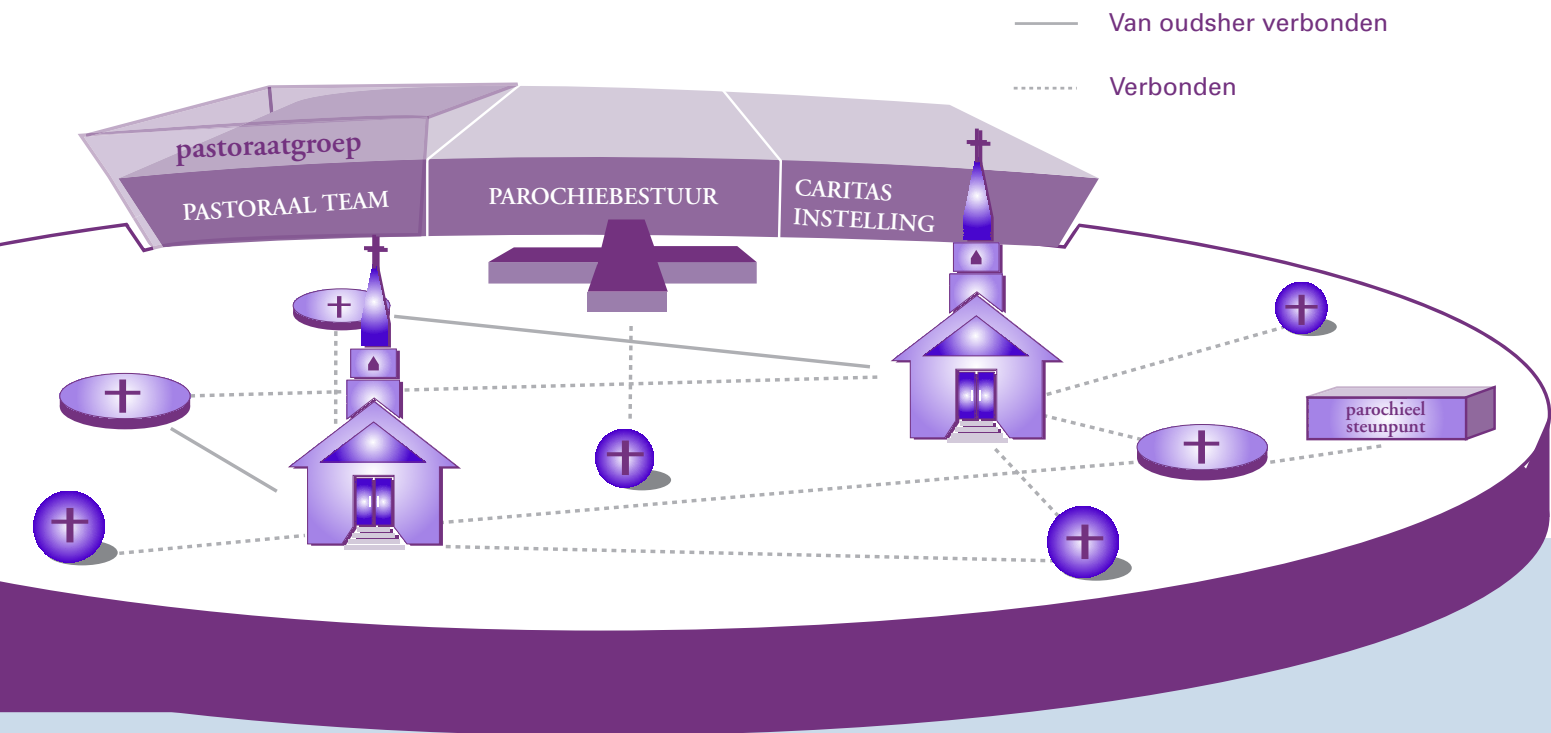

Een parochie kan één of meer **kerkgebouwen** in gebruik hebben.

Een parochie kan één of meer **kapellen** hebben.

parochiemodel

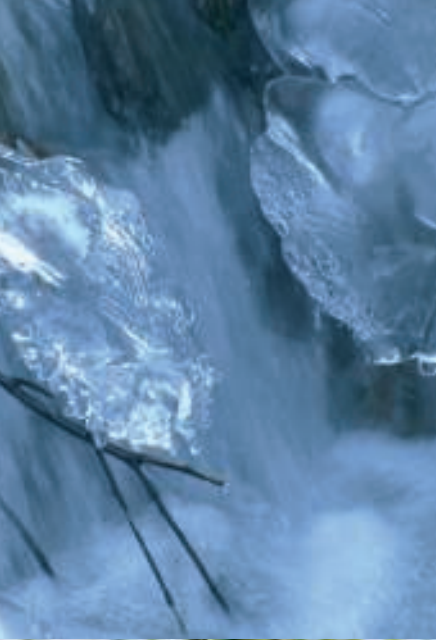

De parochie in dit schema bestaat uit drie voormalige kleinere parochies. Deze zijn nu drie geloofsgemeenschappen in de parochie. Ze hebben de kerkgebouwen gezamenlijk in gebruik. Van oudsher had elke gemeenschap een eigen kerkgebouw, maar er is één kerkgebouw afgestoten. De betreffende geloofsgemeenschap heeft hiervoor in de plaats een parochieel steunpunt gekregen.

De parochie in dit schema heeft enkele geloofsgroepen, waar mensen bij elkaar komen voor bezinning en geloofsverdieping rond een activiteit. Zo is er, naast de koren die als werkgroep zingen in de zondagse liturgie, een aparte koorgroep die liederen instudeert. Dit is de geloofsgroep rechts voor. Er wordt in beide kerkgebouwen gezongen rond speciale gelegenheden. De geloofsgroep links is actief rond de Mariakapel in de maand mei. De leden van de geloofsgroep zorgen dat de kapel verzorgd is, zijn aanwezig om bezoekers informatie te geven en coördineren de vieringen die er plaatsvinden. De geloofsgroep met het lijntje naar het pastoraal centrum bestaat uit een groep die de geloofscursus volgt die het pastoraal team aanbiedt.

Het pastoraal team, de pastoraatsgroep, het parochiebestuur en de caritasinstelling staan ten dienste van het geheel. Ze hebben hun thuis in het pastoraal centrum.

Bij een samenwerkingsverband van twee parochies zijn er twee parochiebesturen en kunnen er twee PCI's zijn. Er is echter één pastoraal team dat ten dienste staat van beide parochies.

Gods woonplaats is onder de mensen, Hij zal bij hen wonen. Zij zullen zijn volken zijn en God zelf zal als hun God bij hen zijn. (Openbaring 21,3-4)

Want ik had honger en jullie gaven mij te eten, ik had dorst en jullie gaven mij te drinken. Ik was een vreemdeling, en jullie namen mij op, ik was naakt, en jullie kleedden mij. Ik was ziek en jullie bezochten mij, ik zat gevangen en jullie kwamen naar mij toe. (Matteüs 25,35-39)

Ieder die liefheeft is uit God geboren en kent God. (1 Johannes 4,7)

*in de duizend gezichten
van Uw volk*

Kunst & zingeving

“Er is een eeuwenoud huwelijk tussen kunst en religie,” schrijft de beleidsnota. Kunstwerken in de kerk vertellen het verhaal van God met de mensen. In de voorbije eeuwen vaak expliciet. Glas-in-loodramen en schilderijen waren het ‘plaatje’ bij het ‘praatje’ van de kerk.

Kunst instrumenteel inzetten bij de verkondiging van je boodschap is niet meer van deze tijd, vindt Twan van den Bos. Van den Bos is medewerker pastorale dienstverlening van het bisdom en docent levensbeschouwing op het Mollerlyceum in Bergen op Zoom. “De kunst moet zelf kunnen spreken. Als je kunst in huis haalt, moet je niet je eigen boodschap erin leggen.” Hij vertelt dat paus Johannes Paulus II in 1999 een brief schreef specifiek gericht aan kunstenaars en al in 1980 pleitte voor een nieuwe verhouding van de kerk tot de kunst en cultuur: een partnerverhouding in vrijheid.

In het verlengde van het jubileumproces rond 150 jaar bisdom zocht bisschop Muskens contact met kunstenaars in het project ‘Spreek je eigen taal’. De kerk in Breda wil open staan voor de hedendaagse samenleving en de vragen die bij mensen leven. Kunst kan daarbij een rol spelen. Hedendaagse kunst houdt vaak een spiegel voor en kan daardoor de ogen openen voor waar de samenleving en mensen tekortschieten. De kerk kan ermee aangeven hoe zij betrokken is op zaken die spelen.

Kan kunst de kerk ook vitaliseren? Van den Bos vindt dat je kunst daar niet voor kunt inzetten. “Wel kan kunst mensen aanzetten tot nadenken over hoe ze worden geraakt door dingen in het leven. Binnen de context van de kerk kunnen ze dan kennis maken met wat de kerk over die dingen kan zeggen.”

Als een parochie iets wil met kunst, moet vooraf duidelijk zijn wat het doel is. “Wil je dat mensen weer gelovig worden, of is het voldoende als ze worden geraakt en eventueel interesse krijgen in wat de kerk te zeggen heeft over levensvragen?” Een voorzichtig positief antwoord dus. Door kunstwerken op te hangen in de kerk, wordt die een plek van ontmoeting, en kunnen gesprekken ontstaan.

Niet alleen abstracte kunst, ook figuratieve kunst kan veel discussie oproepen. Eind 2006 werden schilderijen van Willem Claassen tentoongesteld in het bisdomkantoor in Breda. Onder andere dit schilderij in de hal lokte veel reacties uit.

Kunst en religie gebruiken beide beeldtaal om iets te zeggen over de dingen die er toe doen. Om niet in de valkuil te trappen van de vrome illustratie bij de boodschap van de kerk pleit hij ervoor eerder abstracte kunst dan figuratieve kunst in huis te halen. Abstracte kunst is soms shockerend, en wordt misschien vaak niet als mooi ervaren. “Maar ‘mooi’ is een subjectief begrip. Het gaat erom of iets kwaliteit heeft.”

Daphne van Rosendaal

Op www.bisdombreda.nl kan een werkmodel kunst en zingeving worden gedownload. Telefonisch bestellen kan via T 076 5223444.

“Wij zijn steeds op zoek naar kunstenaars met een boodschap”

De katholieke kerk van Oostburg is de eerste kerk die na de oorlog weer is opgebouwd. Kunstenaars als Jan Noyons en Pieter Geraedts waren bij de opluistering van de kerk betrokken. Nu organiseert de Werkgroep Open Kerk tentoonstellingen waar zij een relatie tussen kerk en kunst legt. Nico Peterse, gekwalificeerd vrijwilliger van de parochie van West-Zeeuws-Vlaanderen, en beeldhouwer Ton Koops zijn lid van de werkgroep, die de uitstraling van de kerk wil vergroten.

In de zomer wordt de kerk op woensdagen opengesteld. “Onze kerk is een prachtige plek om kunst te exposeren sinds de verbouwing in 2000. En we hebben belangrijke kunstwerken, zoals de kruisweg en de absisschilderingen,” vertelt Peterse. Koops: “Op een gegeven moment werden we nieuwsgierig naar de schilder daarvan, Pieter Geraedts. Niemand wist wie hij was.” Het leidde tot nader onderzoek. “Dit vormde voor ons een aanleiding,” gaat Koops verder. “De eerste expositie vond plaats in 2004 toen de Voorleesbijbel verscheen. We toonden toen de etsen van Marius van Loopik. Het was bijzonder boeiend om te zien hoe deze joodse kunstenaar omging met christelijke thematieken als de Hemelvaart.” Daarna volgden verschillende exposities. “In eerste instantie reageerden parochianen afwachtend. Interesse moet je geleidelijk aan wekken. Voor de tentoonstelling afgelopen zomer over de wederopbouw van onze eigen kerk was een grote belangstelling. Mensen zijn betrokken op hun eigen kerk,” zegt Peterse.

“We zijn steeds op zoek naar kunstenaars met een boodschap,” vertelt Koops. “We hebben zowel aandacht voor traditionele kunst als moderne kunst. Zo hielden we dit jaar op Goede Vrijdag een kruisweg oefening met uitleg over onze kruisweg. Het was een daverend succes.” Hij aarzelt over abstracte kunst. “Bij religieuze kunst moet de vorm herkenbaar blijven. Anders is het verhaal dat je vertelt beter dan het kunstwerk.” Peterse: “Voor ons is het van belang dat we de kerk present stellen. Het gaat er niet om mensen te bekeren maar we kunnen wel belangstelling wekken.”

Hans de Jong

Geloof moet je doen

Door de schaarste van pastorale beroeps-krachten nemen vrijwilligers soms ad hoc taken over. “De winst van het beleidsplan is dat daar nu beleidsmatig over is nagedacht.” Interview met Peter van Hecke, deken van Zeeland.

“De rol van vrijwilligers in de kerk ligt in het verlengde van een ontwikkeling die zich in de jaren '60 heeft ingezet. Mensen gingen helpen bij het maken van het parochieblad, vouwen en nieten, en de rouw- en trouwkoren kwamen overal op. Veel katholieken waren al actief in het verenigingsleven, bijvoorbeeld bij de katholieke biljartclub, de katholieke voetbalclub of bij de padvinderij. Dat was allemaal katholieke activiteit. Het nieuwe in de jaren '60 was dat mensen actief werden bij binnenkerkelijke activiteiten, zoals van oudsher het parochiebestuur. Vrijwilligerswerk in de kerk begon als hulp voor de pastoor. In die hoedanigheid hadden vrijwilligers weinig tot geen eigen verantwoordelijkheden. Dat is voor veel vrijwilligerstaken inmiddels sterk veranderd. Katholieken die zich als vrijwilliger inzetten, werden steeds meer naar de inhoudelijke kant getrokken. Dat leidde ook tot meer vorming en toerusting van vrijwilligers. Uit de schaarste van beroepskrachten volgt dat vrijwillige medewerkers ‘overnemers’ worden. Als de pastoor ziek wordt, of stelselmatig niet op alle nodige plekken aanwezig

kan zijn, springt de werkgroep liturgie in het gat dat valt en soms gaat zo'n groep zelfstandig besluiten nemen. Dat gebeurt vaak ad hoc. Er wordt op zo'n moment niet beleidsmatig over nagedacht. Met als gevolg dat er een ongelijk-tijdigheid is ontstaan in parochies. Hetzelfde geldt voor de vorming van vrijwilligers. Ook daar lopen processen vaak verschillend. Dat is de winst van de beleidsnota. Die wil een aantal zaken gelijk-trekken en bovendien de vrijwillige inzet van gelovigen in de parochie inhoudelijk sterker maken. Er is een behoefte aan vorming, aan taakomschrijving van vrijwilligers en afbakening van bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Het eigenlijke fundamentele wat daar wat mij betreft onder ligt,

Jan Aarts, oud-deken van Zeeland: “Vrijwilligers moeten niet in een gat hoeven springen zonder daarbij regelmatig de inhoudelijke vorming, toerusting en begeleiding te krijgen. Dat geldt zeker voor gebedsdiensten en communiediensten waarin niet-theologen voorgaan. Anders hollen we ons geloof uit.”

is dat iedereen die gedoopt is zich mag laten aanspreken op zijn of haar gelovig zijn, als opdracht om je in te zetten in de geloofsgemeenschap: je tijd, energie en kunde. Het Tweede Vaticaanse Concilie zegt dat alle gelovigen zich geroepen mogen weten dienstbaar te zijn aan de opbouw van de kerk. Juist hierover liet bisschop Muskens bij het 150-jarig jubileum van het bisdom van Breda een studie maken. Dat leidde tot een theologie van de vrijwilliger: actief op basis van gedoopt zijn.

Bernard van Lamoen, pastoraal werker op Walcheren: "Groepen vrijwilligers hebben een eigen taak. Daarnaast is een breder perspectief nodig voor evenwicht tussen de groepen. Er moet ook voor het geheel gewaakt worden. Zodat de ene groep geen besluiten neemt met gevolgen voor het functioneren van een andere groep."

Nieuwe talenten

De beleidsnota introduceert nog een nieuwe dimensie. Het beleid wil pastoraal vernieuwend zijn. Dat betekent dat je niet enkel moet kijken hoe je mensen kunt werven als vrijwilliger voor bestaande taken en activiteiten, maar dat je actief moet speuren naar mensen die iets willen doen voor de kerk en hen moet vragen welke talenten ze hebben en wat ze zouden willen doen. Heel concreet: wat zou u kunnen inbrengen? Dat kunnen hele andere activiteiten zijn dan die nu gebeuren. Dingen op het gebied van spiritualiteit bijvoorbeeld, omdat mensen daar nu mee bezig zijn. Ik denk ook aan activiteiten zoals voedselbanken en vluchtelingenwerk. Gelovigen beginnen uit zichzelf aan zulke initiatieven. Dat biedt mogelijkheden tot vernieuwend pastoraat en voor het ontstaan van de geloofsgroepen waar de nota over spreekt.

Of de relatie met de parochie dan niet verdwijnt? Laat mensen vertellen over hun activiteiten bij een vergadering, in of rond een viering in de kerk. De parochie moet attent zijn op initiatieven die niet achter de vergadertafel zijn bedacht. Neem deze initiatieven op in je netwerk. Tenzij mensen natuurlijk niet willen dat de link met de kerk

wordt gelegd. Maar als ze dat wel willen, zorg dan ook voor een stuk inhoudelijke vorming. Mensen die bezig zijn met mantelzorg, ook al is dat niet direct op basis van het geloof, kun je helpen bij het verdiepen van de motieven voor hun inzet vanuit hun christen zijn en het christelijke geloof.

Ton Brooijmans (sinds twee jaar met emeritaat), signaleert een nieuwe ontwikkeling: "Bij de cursus voor parochiebestuurders die ik verzorgde, vroegen deelnemers uiteraard naar het takenpakket: wat mag wel en wat mag niet. Maar daarnaast was er een voor mij nieuwe vraag naar geloofsinhoud. Mensen wilden scholing op vragen die écht het geloof betreffen."

Als actieve gelovigen steeds meer de dragers worden van de parochie, ontstaat het risico dat mensen op een gegeven moment denken dat ze de pastorale beroepskracht helemaal niet nodig hebben. Maar waar blijft de ambtsdrager dan? Die heeft duidelijk meerwaarde. Hij of zij heeft van zijn of haar geloof zijn of haar werk gemaakt en is opgeleid en toegerust om over het geloof na te denken en activiteiten en meningen te toetsen aan Christus. De pastorale beroepskrachten zullen in hun nieuwe rol moeten groeien. Ze moeten zich verdiepen en geloofsinhoudelijk en qua leidinggeven op voldoende niveau blijven, of komen.

Gelovig

Tja, zal de kerk voldoende mensen kunnen roepen die zich als vrijwilliger willen inzetten? Mensen binden zich niet meer voor het leven. Wel aan korter lopende projecten. Daarvoor zul je ze best kunnen werven. Met de nieuwe manier van werken met vernieuwende activiteiten is dat ook heel goed mogelijk. Het wordt een wezenlijk onderdeel van het werk van pastores om uit te zien naar mensen die hun talenten willen inzetten. Maar toch die term 'vrijwilligers'. 'Actieve gelovigen' is misschien een beter woord, want je hoeft geen actieve vrijwilliger te zijn om actieve gelovige te zijn."

Daphne van Rosendaal

De paradox van Paulus

De apostel Paulus was de mensen nabij door rond te reizen, brieven te schrijven en medewerkers rond te zenden. Hij was nabij en missionair, maar lang niet altijd lijfelijk aanwezig. In grootschaligere parochieverbanden kan de pastorale beroepskracht, net als Paulus, niet altijd en overal aanwezig zijn. Maar Paulus zal de eerste zijn geweest die niet zichzelf als de nabije bestempelde, maar de Christus, die de Aanwezige is.

Telkens wanneer de schaalgrootte van de parochie ter sprake komt, valt ook het woord 'nabijheid'. Die moet in stand blijven, anders valt de bodem onder de zielzorg weg. Maar wat zit er in die op het oog zo duidelijke opvatting opgesloten? We kunnen drie veronderstellingen ontwaren, die evident lijken. Zijn ze dat ook?

“Hoe groter de schaal hoe minder nabijheid.”

Om te tonen dat deze veronderstelling niet opgaat, gaan we te rade bij de 'uitvinder' van het pastoraat, de apostel Paulus. Hij bracht letterlijk de goede boodschap bij de mensen. De boodschap die hij van Jezus leerde, verkondigde hij in de toenmalig bekende wereld. Te voet, te paard en per schip reisde hij door Klein-Azië, Athene en Rome. Ondertussen oefende hij ook nog een beroep uit om in zijn levensonderhoud te voorzien. Allen die het geloof aannamen was hij nabij. Dat is goed te lezen in de Handelingen van de Apostelen en in zijn brieven. Paulus was heel nabij bij de christenen van het eerste uur. Zozeer zelfs dat we dit nu nog kunnen voelen. Ondanks de afstanden en ondanks de vele onduidelijkheden die er in de vroege kerk waren was hij de mensen zo nabij dat het geloof zich verspreidde. Soms lijkt hij nabijer

bij de gemeenten waar hij niet aanwezig is, want waar hij aanwezig was, was doorgaans iets aan de hand.

“Nabijheid is: bij de gelovigen zijn.”

Onze blik is erg naar binnen gericht. We zijn, vaak ongewild, veelal bezig met binnenkerkelijke en kerkpolitieke vraagstukken en hebben maar weinig ruimte voor het publieke forum, voor diaconie, katholieke actie.

Nabijheid wordt: nabijheid aan de kerkleden.

Hoe groter de pastorale organisatie, hoe minder nabij men zich voelt. Zouden we meer missionair denken dan zouden we het hebben over nabijheid met de armen, nabijheid met de wereldkerk, met de andere confessies en religies.

“Nabij zijn, dat doet de pastorale beroepskracht.”

Het gaat er in de gemeenschapsofbouw om dat gelovigen elkaar nabij zijn, elkaar bemoedigen in gebed ('We hebben voor u gebeden...'). Zowel degenen die bidden als degenen voor wie gebeden wordt worden er door gesticht. Die nabijheid brengen gelovigen onderling op, met en voor elkaar. De pastorale beroepskracht heeft tot taak de parochianen tot nabijheid aan elkaar te bewegen en zelf, waar mogelijk, die nabijheid te beoefenen, als voorbeeld, initiator en stimulator. Een zekere professionele afstand is nodig om de nabijheid niet tot bemoeizucht te laten worden. Bovendien: Paulus zal de eerste zijn die niet zichzelf als de nabije bestempelt, maar hij brengt de Christus zelf als degene die nabij is. Het evangelie vraagt dat mensen elkaar nabij zijn en daarbinnen de nabijheid van de Heer vorm geven, de Aanwezige.

Nabijheid is belangrijk voor de pastorale opbouw, de pastorale beroepskracht doet er toe en grootschaligheid stelt voor problemen. Maar nabijheid is ook mogelijk in een groot gebied, door anderen dan het pastorale team en buiten de eigen kring. Met de schaalgrootte van de pastorale organisatie heeft het niet wezenlijk van doen. Een onkritisch omgaan met de term brengt het gevaar met zich mee dat de gemeenschap nabij is aan zichzelf, exclusief gecentreerd rond de professional en daarmee niet meer zelfdragend is, maar zelfgenoegzaam.

Bob van Geffen
Diocesaan directeur

Nabijheid en de 'voorbijkomende pastor'

Het is niet meer mogelijk om iedere parochie haar eigen voorganger te geven. Dit levert bij veel parochianen de reactie op: 'dus we raken onze eigen pastor kwijt'. Gevoelens van boosheid, teleurstelling en verdriet spelen bij deze uitspraak een belangrijke rol. Er leeft bij velen het aanvoelen, dat de pastorale beroepskracht nabij moet zijn, een vertrouwd gezicht voor de parochianen.

Ook bij pastorale beroepskrachten leeft sterk het verlangen een eigen plek te hebben, waar je je thuis voelt en waar onderling vertrouwen gegroeid is. Deze behoefte van nabijheid en vertrouwdheid is een groot goed dat we moeten koesteren en verder ontwikkelen. Present zijn, nabij zijn mag en moet een hoge prioriteit hebben.

Ook voor de pastoraal werkenden is het belangrijk dat zij nabij zijn. De vraag is of dit ook een lokaal nabij-zijn moet betekenen. Zo zijn we het gewend: een eerstverantwoordelijke/eerstaanspreekbare voorganger. Die bekend, gekend is door de trouwe kerkgangers en de actieve vrijwilligers. Voor de vele anderen die een beroep doen op de pastorale kracht bij bijvoorbeeld scharniermomenten in hun leven, is deze vorm van nabij zijn niet belangrijk. Het maakt hen niet uit of hij of zij in de buurt woont

of regelmatig in één kerk actief is.

Hoe kunnen pastorale beroepskrachten in grotere samenwerkingsverbanden of fusies toch nabij zijn?

- Een eerste weg van nabijheid ligt in het omgaan met groepen vrijwilligers. Leden van het pastoraal team begeleiden, trainen of geven inhoudelijke vorming en inspiratie aan vrijwilligers. Door het herhaalde contact en de diepgang van de contacten kan er een vorm van nabij zijn/bij elkaar thuis zijn ontstaan.
- Een tweede weg ligt in het regelmatige contact met de kerkgangers. Het is goed dat alle pastoraal werkenden voorgaan in de verschillende kerken. Wanneer kerkgangers bij het koffie drinken na afloop van de viering de verschillende leden van het team ontmoeten kan bij hen de beleving groeien van 'onze pastor' naar 'onze pastores'.
- Via schriftelijke communicatie, het parochieblad, de plaatselijke pers, informatie in wijkcentra enzovoort wordt de kerk zichtbaar aanwezig in de regio.
- Een vierde weg van nabijheid - en niet de minste - loopt via de vrijwilligers en hun contacten op de parochiecentra, via de mensen van de bezoekgroep die in contact komen met zieken, ouderen en stervenden. Zij vormen de schakel tussen de pastoraal werkende en degene die om een pastoraal gesprek of pastorale begeleiding vroeg.

In de VPW-info nummer 2 2006 schrijft Marieke Rijpkema, parttime pastoraal werkster voor zes parochies: "Ik zit er dan absoluut niet mee dat ik niet 'het gezicht' van de parochie ben. Ik mag het als mijn taak rekenen om dat groepje dragende krachten van de parochie te bemoedigen, te ondersteunen, te adviseren en te inspireren. Dit neemt echt niet weg dat mij wel eens een eenzaam gevoel bekruipt. Ik ben een voorbijkomende pastor. Een beetje een zwerver. Ik trek van de ene naar de ander parochie, en ben in geen enkele gemeenschap echt thuis. Er is niet één gemeenschap die mij draagt. Ik voel mij wel gedragen door bepaalde vrijwilligers die ik regelmatig tegenkom, met wie ik een eindje op mag trekken, voor wie ik pastor kan zijn. 'De parochie' is niet meer 'mijn kudde' die ik als pastor mag hoeden. Ik begeleid de vrijwilligers van een aantal parochies, die desgewenst ook wel als een 'kudde' gezien kunnen worden, maar die niet horen tot één parochie, tot één gemeenschap. Ik herinner mij iemand die zei: 'Ik heb nog andere schapen, die niet uit deze schaapstal zijn.' En dat is een troost. Ik ben op dat spoor dus in goed gezelschap."

Lia Epskamp

Voorzitter Vereniging van
Pastoraal Werkenden Breda

Nabijheid als kwaliteit

"Aan de pastorale beroepskrachten vragen we dus met het oog op de toekomst, de voortgang van het werk en hun eigen welzijn, zich vooral te concentreren op de kerntaken van pastoraat, ... Dit riep bij de gesprekken vooraf vaak de opmerking op dat dit niet ten koste mag gaan van de 'pastorale nabijheid', bedoeld als de nabijheid van de priester, diaken of pastoraal werk(st)er aan mensen van de parochie." (Beleidsnota p. 34)

Nabijheid meer kwaliteit dan kwantiteit

Pastorale zorg is de kern van pastorale arbeid, maar pastoraat veronderstelt naast zorg voor mensen ook leiderschap. Daarbij is de kwaliteit van de pastorale relatie belangrijker dan de kwantiteit.

Vroeger was het gebruikelijk dat de kapelaan op huisbezoek kwam. Gevraagd of ongevraagd werden de katholiek gezinnen bezocht. Er zijn mensen die dit missen: “Nu komen ze niet meer, ze hebben het te druk,” verzuchtte eens een oudere parochiaan. Was het vroeger beter? Er zijn ook verhalen van die pastoor die ouderen op hun vijfenzeventigste verjaardag bezocht, binnenkwam en stevast na vijf minuten temidden van de visite in slaap viel. En dertig minuten later wakker werd en weer vertrok. Mensen zijn vaak dankbaar voor de aandacht van een pastor, zoals bij de geboorte van een kind of bij een uitvaart. Ook van medegelovigen wordt het gewaardeerd als ze interesse tonen voor een zieke medeparochiaan.

Nabijheid, pastoraal contact. Wat wordt bedoeld met pastoraat dicht bij mensen? Pastorale zorg spitst zich toe op datgene wat mensen vaak onverwacht en toevallig overkomt. Daarbij kan het gaan om heel ingrijpende ervaring van crisis en verlies. In zo'n situatie wordt een mens op zichzelf teruggeworpen en geconfronteerd met laatste vragen: Waar leef ik voor? Hoe kan ik zin geven aan wat me overkomt? Wat geeft me hoop en waaruit put ik moed? Pastorale beroepskrachten zijn soms bang dat zij door schaalvergroting in parochies niet meer tot het eigene van het pastorale ambacht komen. Het tochtgenoot van mensen zijn verdwijnt op de achtergrond. Men is minder met pastoraat bezig en voelt zich meer en meer manager van een organisatie. Je komt nogal eens mensen tegen die zeggen: “We hebben geen tijd meer voor individuele contacten, voor het bezoeken van zieken. Gelukkig is er nog een ziekenbezoekgroep. De organisatie slurpt ons op.” Vaak wordt dat als vanzelfsprekendheid van een veranderende tijd gezien. Pastorale zorg is uiteraard de kern van pastorale arbeid, maar pastoraat veronderstelt

naast zorg voor mensen ook leiderschap. Pastoraal leiderschap, of geïnspireerd leiderschap, is aanvoelen wat er leeft in het geheel of in delen van de geloofsgemeenschappen. Het is leiding geven aan een pastorale organisatie en groepen van mensen, ook door mensen te inspireren.

In een onderzoek naar de rol opvatting van pastorale beroepskrachten en verwachtingen van mensen bleek dat zij zichzelf eerder zien als tochtgenoten van mensen op hun levensweg, terwijl de gelovigen verwachten dat pastoraal werkenden gesprekspartners zijn om leven en geloof met elkaar te verbinden. Dit veronderstelt een voortdurende communicatie van pastores met zichzelf als gelovigen. Pastorale nabijheid hangt af van de wijze waarop de pastorale beroepskrachten en gelovigen met elkaar omgaan. Wordt nabijheid zo niet minder activiteit als wel kwaliteit? Het gaat niet om de duur of de frequentie, maar om de kwaliteit van de relatie tussen pastor en gelovige. Die kwaliteit wordt bepaald door er op het juiste moment te zijn, bij een belangrijke bijeenkomst of als mensen verzameld zijn om iets te vieren. Maar ook door de aanwezigheid zelf: Is de pastorale beroepskracht er met zijn hele persoon bij? Met heel haar hart? En kan God ter sprake komen?

Nabijheid is meetbaar aan de kwaliteit van de relatie. Dat geldt naar gelovigen, naar actieve vrijwilligers en naar collega's. Nabijheid blijft een zaak van de pastorale beroepskracht door zich te bezinnen op de kern van zijn of haar pastorale arbeid. Pastores die zich richten op hun 'core business', het hart van hun pastorale arbeid, stellen hun geloof ter beschikking aan anderen, opdat zij de weg naar God en elkaar vinden.

Peter Hoefnagels, diaken

Dekenaar coördinator dekenaat Het Markiezaat

Vernieuwing pastorale organisatie

In de duizend gezichten van Uw volk gaat over de inhoud van het pastoraat. Die inhoud heeft steeds voorop gestaan, zoals bisschop Muskens zegt op pagina 5: "We hebben ons-zelf eerst en vooral de 'inhoudelijke vraag' gesteld: waar gaan we voor? Hoe kunnen we kerk zijn in deze tijd?" Maar ook organisatorische vragen dringen zich in alle urgentie op.

We kunnen onze ogen niet sluiten voor pastoraal-organisatorische aanpassingen die nodig zijn. Op allerlei terreinen is meer samenwerking nodig, we zoeken naar efficiënt omgaan met de middelen (geld en tijd). Het aantal beroepskrachten zal dalen onder meer vanwege de pensioengolf die er aan komt.

Deze organisatorische vragen, daar wezen de reacties op **De komende tien jaar** terecht op, vragen een antwoord dat past binnen de geloofservaring. Daarom volgt, als eenmaal de inhoudelijk kaders van het beleidsplan bekend zijn gemaakt, de tweede stap: een andere aanduiding van de samenwerkingsverbanden die in de nabije toekomst nodig zijn. In drie dekenale bijeenkomsten in de maanden maart en april presenteert de bisdomleiding het plan van de samenwerkingsverbanden met de bijbehorende achtergronden.

Daarbij zal zo goed mogelijk worden aangesloten bij de inhoudelijke visie en de bestaande en groeiende samenwerkingspraktijk. Aan dit samenwerkingsplan wordt gewerkt, mede met behulp van de

besturen van de dekenaten. Op de plannen van de bisdomleiding kunnen de parochies reageren. De bisschop richt zich schriftelijk tot de parochies die een nieuw samenwerkingsverband zullen vormen met de opdracht de samenwerking gestalte te geven.

De bisschop zal vragen hem daarvoor een plan van aanpak voor te leggen. Er komt een diocesaan model ter beschikking dat de parochies zal helpen om een inhoudelijk pastoraal plan te maken en de samenwerkingsverbanden daartoe te ontwikkelen. De diocesane diensten zullen de samenwerkingsprocessen op allerlei manieren ondersteunen. Aan het eind van 2007 moeten de plannen van aanpak gereed zijn, zodat de uitvoering kan gaan beginnen.

Inmiddels zal vanuit het bisdomkantoor het benoemingenbeleid, de voortgezette vorming voor pastores en de vorming van vrijwilligers zijn vernieuwd. (Dat laatste is al gebeurd.) In 2009/2010 moet er zicht en controle zijn op het bereiken van de doelen.

In het hele traject kan een belangrijke taak voor de pastoraatsgroepen gelegen zijn. Daarom zal het voorlopige statuut voor de pastoraatsgroep worden bijgesteld tot een definitief statuut.

In de duizend gezichten van Uw volk gaat in eerste instantie over de pastorale inhoud. De pastorale organisatie volgt uit die inhoud. Vandaar dat de beleidsnota voorafgaat aan de organisatorische aanpassingen die gedaan gaan worden.

Bob van Geffen
Diocesaan directeur

We staan niet met lege handen

Wanneer wij als mensen van geloof nadenken over de Kerk en haar toekomst dan doen wij dat met vertrouwen.

Christus laat zijn Kerk niet in de steek (Matt. 16, 18 en Mt. 28, 20b).

Het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) noemt de Kerk onder meer “Volk van God”. Enerzijds gaat het om de universele wereldwijde Kerk, anderzijds om de plaatselijke Kerk. In de visie van het Concilie is de plaatselijke Kerk het bisdom, verzameld rond de bisschop die de eerste herder is, in naam van de Heer.

Wij staan niet met lege handen. Door het doopsel zijn we opgenomen in de Kerk. Door het vormsel mogen wij een nog sterkere band met de Kerk krijgen. Met de hulp van de Heilige Geest leren wij Jezus Christus kennen door het evangelie. In het sacrament van de eucharistie (“bron en hoogtepunt”) ontmoeten en ontvangen wij Jezus steeds opnieuw. We zijn én worden toegerust en gevoed om als gelovige mensen de Kerk van Christus te zijn, hier in het bisdom van Breda anno 2007.

Samen bewaren we het woord van de Heer en belijden wij het geloof van de apostelen dat we gekregen hebben (Eucharistisch Gebed 1), niet alleen met de mond, maar vooral ook met hart en handen. In talrijke parochies van ons bisdom mag dit de dagelijkse praktijk zijn in liturgie, pastoraat, diaconie en catechese.

Rondom de bisschop wordt ieder van ons geroepen de gaven die wij ontvangen hebben in te zetten: de priesters en diakens krachtens hun ontvangen wijding, de pastoraal werk(st)ers op grond van hun gekregen zending, in gezamenlijkheid met alle vrijwilligers en andere gelovigen, geïnspireerd door het geloof van ons doopsel en vormsel.

Nog maar kort geleden werd ik als bisschop-coadjutor naar Breda geroepen. Op de eerste plaats wil ik met velen bidden voor onze Kerk en haar toekomst, niet uit zelfbehoud maar in overgave aan de Heer. Moge alles wat wij organiseren en plannen voor de Kerk van Breda voortdurend getekend worden door ons geloof in Gods trouw en door onze liefde voor de Kerk.

Dr. Johannes van den Hende
Bisschop-coadjutor

In de aanbidding

Pastorale beroepskrachten en kadervrijwilligers spelen een belangrijke rol bij de grote uitdagingen waar de kerk in het bisdom voor staat. Ter ondersteuning heeft de Pastorale Dienstverlening programma's in de aanbidding.

Taakgerichte ondersteuning

De Pastorale Scholing voor Vrijwilligers is een steun in de rug voor de vele actief betrokken gelovigen die taken als vrijwilliger oppakken. Er zijn diverse modules van telkens maximaal vijf bijeenkomsten rond liturgie, catechese en diaconie. Ook is er een algemeen inleidende module over het werken als vrijwilliger in de kerk. De modules zijn gericht op de actieve bijdrage die u levert in uw geloofsgemeenschap. Bij voldoende belangstelling kunnen ze worden gevolgd in uw eigen regio.

Geloofsverdieping

Voor de vorming van levendige geloofsgemeenschappen is het van belang dat er ruimte is voor geloofsverdieping. Denk aan verdieping in de rijkdom van bijbel en traditie en aan eigentijdse bronnen van spiritualiteit en zingeving in de huidige cultuur: film, literatuur, muziek en kunst. De Pastorale Scholing biedt deze verdieping.

Vrijwilligersbeleid

Het bisdombeleid stimuleert de verantwoordelijkheid van vrijwilligers voor de eigen geloofsgemeenschap. Op grond van het doopsel zijn alle gelovigen uitgenodigd om hun talenten in te zetten voor de gemeenschap. Ze zijn niet alleen vragers van pastoraat, maar ook dragers. Tegelijkertijd kunnen en mogen vrijwilligers niet overvraagd worden. Het bisdom biedt ondersteuning om u te helpen bij een goed vrijwilligersbeleid met oog voor een inspirerende pastorale organisatie waarin vrijwilligerswerk goed kan gedijen.

Inspirerend leiderschap

U heeft het druk, druk, druk en wordt vaak helemaal opgeslokt door de dagelijkse beslommeringen van de pastorale praktijk. Toch wordt van de leden van het pastoraal team verwacht dat ze een inspirerende en stimulerende rol spelen in het vormgeven van een kerk met toekomst. Om u daarbij te ondersteunen heeft het bisdom een training rond leiderschap in de aanbidding. Deze training is gericht op het verdiepen van uw persoonlijke inspiratie en spiritualiteit, want die is de basis van een bezield leiderschap. Daarnaast leert u de nieuwste inzichten over leiderschap in de pastorale praktijk en werkt u aan praktische vaardigheden.

Dit is niet het volledige aanbod. Parochies en regio's, individuele bestuursleden en pastorale beroepskrachten kunnen terecht bij het bisdom voor: **advisering over onderhoud van gebouwen** • **juridische zaken** • **financiële adviezen** • **ondersteuning bij fusies en het zoeken van samenwerking tussen geloofsgemeenschappen** • **begeleiding bij conflicten** • **vragen rond kerkmuziek** • **vragen over perszaken** • **individuele en persoonlijke dienstverlening (dienst welzijn)** • **alle andere vragen**.

Bisdom van Breda
E secretariaat@bisdombreda.nl
T 076 5223444